<u>Viering Stadskerk Nijmegen, zondag 20 september 2020, ds. Perla Akerboom-Roelofs</u>

Orde van Dienst voor zondag 20 september 2020 Grote of St. Stevenskerk te Nijmegen

15e Zondag na Trinitatis, Begin van de Vredesweek , Herdenken van de "Oversteek" of "Waal-Crossing"

Klokgelui en Orgelspel (Joost Langeveld)

Morgenlied; Lied 296 (Nw. Liedboek) Gezongen door de Cantorij (o.l.v. Wolfgang Lange)

Vg. In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest

G. Amen

Vg. Onze hulp is de Naam van de Heer,

G. die hemel en aarde gemaakt heeft,

Vg. die trouw blijft tot in eeuwigheid

G. en niet laat varen het werk van Zijn handen.

Vg. Heer, vergeef ons al wat wij misdeden

G. en laat ons weer in vrede leven

Vg. Amen

Woord van welkom

Psalm 86: 1a,2b-3 (Antifoon en Introïtus-psalm)

Vg. Hoor mij, Heer, en antwoord mij!

Red mij, die U wil dienen, die op U vertrouwt.

Ontferm U over mij, Heer, heel de dag al roep ik tot U.

Verheug en verblijd het hart van wie U dienen wil –

Wijs mij Uw weg, Heer, laat mij wandelen op het pad van Uw waarheid.

Hoor mij, Heer, en antwoord mij.

Ontferm U over mij, Heer!

Cantorij en gemeente: Kyrie-eleison

Lezing uit de profetie van Jona: Jona 3 : 10 – 4 : 11

Tekst naar de vertaling van Th. J. M. Naastepad

10. En God zag hun daden

dat zij omkeerden van hun kwade weg

en God had berouw over het kwaad

dat hij gezegd had hun te doen

en hij deed het niet.

Hfst. IV

1. En het was kwaad voor Jona

een groot kwaad

en het ontstak hem.

2. En hij bad tot de HERE en zei:
   Ach, HERE,
   was dit mijn woord niet toen ik nog was
   op mijn geboortegrond?
   En om het vóór te zijn
   daarom vluchtte ik naar Tarshish
   want ik wist
   dat gij zijt een God genadig en barmhartig
   lankmoedig en veel van genade,
   u berouwt het kwaad.
3. Nu, HERE, neem toch mijn ziel van mij
   want sterven is mij beter dan leven.
4. Maar de HERE zei:
   Is het goed dat gij ontstoken zijt?
5. En Jona ging heen uit de stad
   en hij ging zitten aan het oosten van de stad
   en hij maakte zich daar een loofhut.
   En hij zat daaronder in de luwte
   tot hij zien zou wat er geschiedde in de stad.
6. En de HERE God
   beschikte een wonderboom
   en die klom op boven Jona
   om een luwte te zijn boven zijn hoofd
   om zijn kwaadheid te luwen.
   En Jona verheugde zich over de wonderboom
   een grote vreugde.
7. En God beschikte een worm
   bij het opklimmen van de volgende dageraad
   die stak de wonderboom dat hij verdorde.
8. En het geschiedde bij het rijzen van de zon

daar beschikte God een gloeiende geest uit het oosten
en de zon stak op het hoofd van Jona.
En hij versmachtte
en hij wenste zijn ziel te sterven
en hij zei:
sterven is mij beter dan leven.

9. En God sprak tot Jona:
is het goed dat gij ontstoken zijt over de wonderboom?
En hij zei:
het is goed dat ik ontstoken ben
tot de dood.
10. En de HERE sprak:
gij
gij weent over de wonderboom
waaraan gij niet hebt gezwoegd
die gij niet hebt grootgebracht,
die als een kind van één nacht werd
en als kind van één nacht verloren liep –
11. en ik,
zou ik niet wenen
over Niniveh die grote stad
waarin meer dan twaalf myriaden mensen zijn
die niet weten tussen rechts en links
- en vee in menigte?

Cantorij:

Psalm 145 Bede voor het eten bij de Lutheranen in Nederland:

"Aller ogen wachten op U, HERE. En Gij geeft hun allen hunne spijze te rechter tijd.

Gij opent Uw milde hand en verzadigt alles wat leeft met welbehagen."

Te zingen i.p.v. de Duitse tekst uit het Nw. Liedboek: Psalm 145 a met de melodie en zetting van Heinrich Schütz

Vg. **Lezing uit het Evangelie: Matheus 20 : 1-16** De arbeiders in de wijngaard, of de Werkers van het 11^{e}uur

OVERWEGING OF PREEK

Inleiding

Twee iconische verhalen hebben we gehoord op deze speciale zondag.

Begin van de Vredesweek en we **gedenken 17 september en nu 20 september** de Bevrijding van Nijmegen. Vandaag de "Waal-Crossing". Ik heb de Burgemeester beloofd hier op deze plaats aandacht te besteden en te bidden voor de gevallenen en nabestaanden, bij deze zo belangrijke gebeurtenis voor de stad Nijmegen en de bevrijding van ons land in

1944-45 en Nijmegen als **Frontstad nu 75 jaar geleden**. Wanneer dit wordt herdacht vanmorgen, heb ik erop gewezen om naar de overkant te kijken naar de Stevenstoren, die je goed kunt zien. En te bedenken dat daar, dus hier nu, gebeden en gedankt wordt om dit alles te gedenken. Zo zijn we met elkaar in vrede verbonden.

Het is dit weekend **Rosj-ha-Sjana,** of Roosj-ha-Sjoone: **het Joodse Nieuwjaar**. Volgende week maandag is het **Jom-Kippu**r, Grote Verzoendag. De grote Joodse feestdagen beginnen nu en het land Israël is in lock-down en Joodse families over de gehele wereld in de diaspora kunnen elkaar niet bezoeken.

Afgelopen week herdacht de Evangelisch-Lutherse Gemeente, dat zij 350 jaar geleden toestemming kreeg van de Gereformeerde Burgemeesters en schepenen om **in het OPENBAAR hun Godsdienstoefeningen te mogen houden en dus EEN EIGEN KERKGEBOUW MOCHTEN KOPEN.** Dat was op 14 september 1670 en de volgende dag kochten zij de door de gemeente beschikbaar gestelde Augustijner Gasthuiskapel aan de Grootestraat, hoek Vosstraat. Oecumene was toen nog ver weg, Maar er zijn nog steeds Lutheranen in stad en regio. En zo zijn wij hier tezamen.

De teksten

Twee iconische verhalen: uit de Geschriften, de z.g. "kleine" profeten van het Oude Testament en een Gelijkenis uit het Evangelie van Mattheüs. In het leesrooster hebben ze, als opzet, niets met elkaar te maken: een Lectio continua (doorlopende lezing) van het Boekje Jona en een Lectio continua van het Evangelie van Mattheüs in het Mattheüs-jaar. En nog belangrijker de vraag: Wat hebben deze verhalen nog met ónze situatie Anno 2020 te maken? Geeft het ons nog enig houvast voor ons leven en wat kunnen we ermee, en helpt het ons in deze Corona-tijd?

Geloof en twijfel

Ik schreef ooit een gedichtje: "Wat is geloof nog deze dagen? Geen antwoorden, maar vragen." ……..

En dan had ik een klaagzang over wat er allemaal fout gaat en scheef groeit in de Schepping. Een repeterende breuk van frustraties. Ik lijk Jona wel.

"En God zag hun daden; dat zij omkeerden van **hun kwade** weg en God had berouw over het **kwaad**, dat Hij gezegd had hun te doen – en Hij deed het niet."

Jona Groot

Middenin het verhaal van Jona, één van de z.g. "Kleine profeten" vallen we binnen. Het is een klein boekje en telt weinig woorden, maar er gebeuren **grote** dingen. Jona krijgt van God de opdracht om het volk van de **grote** stad Niniveh te waarschuwen. De boodschap luidt:

"Sta op! Ga naar Niniveh, die **grote** stad en *roep* over haar, dat haar boosheid is opgestegen voor mijn aangezicht." En wat doet Jona?

Hij staat op en vlucht naar Tarsis, weg van het aangezicht van de HEER – Hij neemt een schip – weg van het aangezicht van de HEER. Hij is geen haar beter dan de rest. Hij

ontloopt zijn opdracht en vlucht weg. Hij vlucht met een schip en wordt in een storm de zee in gejonast door de zeelieden en blijft 3 dagen en 3 nachten in de buik van de **grote** vis, Jonas in de wallevis. Daarna wordt hij uitgespuwd op het droge – op het strand.

Dan *roept* God Jona ten tweede male. Opnieuw en met frisse tegenzin doet hij dit keer wat God van hem vraagt. God heeft hem tenslotte gered. Dat schept verplichtingen. "Sta op! Ga naar Niniveh, die **grote** stad, en *roep* tot haar de *roep*, die IK spreek tot u: namelijk, zoals in Hoofdstuk 1 vers 2 staat: "dat haar **boosheid i**s opgestegen voor mijn aangezicht." En Jona stond op en ging. "Het kost God drie dagen gaans om door die stad te lopen en daar gaat Jona één dag gaans en *roept*: "Nog 40 dagen en Niniveh wordt geschokt!" Een aardbeving dus zal de stad verwoesten? Maar dat heeft God Jona niet gezegd: Eigenwijs! Jona lijkt op ons. Verblind door ons eigen gevoel voor rechtvaardigheid. Jona is niet in staat te zien, dat de ander kan veranderen, kan omkeren op die verkeerde weg, zich kan bekeren. Voor Jona deugen de mensen van Niniveh niet, er is voor hen geen redding, een verloren zaak. Jona is een echte onheilsprofeet en dat wil niemand zijn, maar Jona wel dus.

Jona vergist zich. De boodschap die God hem gaf was: "Zeg tegen Niniveh, dat hun **kwaad** is doorgedrongen tot Mij en de hoge." Maar Jona maakt daarvan: "Nog 40 dagen en Niniveh zal vergaan." Hij noemt God niet eens. Hij kondigt alleen maar onheil aan. Jona blijft dus eigenlijk wegvluchten van de werkelijke boodschap van God en Zijn bedoeling met de mensen. Want hij heeft niet gerekend met de uitwerking van die boodschap op de ontvangers er van.

Want zo staat er: "En de mannen van Niniveh geloofden God en zij riepen een vasten uit…." Ze geloofden God! Die in de boodschap van Jona niet eens werd genoemd. Hoe weten ze dat? Ze weten het van oud tot jong en ook de dieren doen mee en zelfs de koning doet mee en zet deze vasten en bekering met zijn handelen kracht bij….

"En God zag hun daden, dat zij zich omkeerden van hun **kwade weg** en God had berouw **over het kwaad** dat Hij gezegd had hun te doen. **En Hij deed het niet."** GEWELDIG!

En dan de reactie van Jona. Die heeft gloeiende de p. in. **Kwaad, groot kwaad.** Woedend is hij. Alles allemaal voor niks. Geen straffende God, maar een genadige en barmhartige, lankmoedige God met veel genade; een God die berouw heeft. Die niet uit is op de vernietiging van mens en dier en heel de Schepping.

Schiet mij maar lek! "Laat mij dan maar doodgaan." Maar God houdt Jona een spiegel voor. Jona kruipt weg in een hutje en gaat op de uitkijk zitten om te zien, wat er gaat gebeuren. En dan komt er een parabel van een wonderboom.

Goed en kwaad

Woorden helpen bij Jona niet meer; hij verdraait ze toch. "God beschikt een wonderboom." Boven zijn hoofd, die voor luwte zorgt. Ook voor luwte voor **zijn kwaadheid**. Jona is weer vol vreugde! Maar net zo snel als die boom is opgeschoten, laat God die weer verdorren en dood gaan. En Jona is niet meer in de luwte, maar in de verzengende hitte. "Laat mij maar doodgaan." God sprak tot Jona: "Is dat **goed,** dat je ontstoken bent?" Jona is alleen met zichzelf bezig en zijn **eigen kwaadheid**. "Ja, het is **goed "** , zegt hij. Maar niks **GOED.** God wil, dat Jona Niniveh aanvaardt en ziet, dat de mens zich kan omkeren en dat God daaruit **het goede** oppakt en honoreert. God wil niet, dat Jona zijn zin krijgt.

Het boek eindigt met de woorden van God:

“Gij weent over de wonderboom…. Zou Ik dan niet wenen over Niniveh, **die grote** stad, waarin meer dan 12 tienduizendtallen mensen wonen, mensen die niet weten tussen rechts en links, **het verschil tussen je goeie en je kwaaie** handje niet weten en vee in menigte – de goeden en de kwaden worden gespaard – ze kunnen het immers ook niet helpen – en dan al die dieren……

Zo kennen we beelden (etsen en tekeningen) van Jona onder de wonderboom uitkijkend naar de stad, de grote stad Niniveh.

“Mag ik niet met het mijne doen, wat ik wil? Of is uw oog boos, omdat ik goed ben?”

God is een genadige God, die de bedreiging omzet in zegen! Ja, het gaat om de gehele Schepping, goede en kwade mensen, mens en dier, planten en bomen, om de vruchten van het land. Zo komen we bij de arbeiders in de Wijngaard.

Mattheüs 20. “Vele eersten zullen de laatsten zijn en vele laatsten de eersten.”

Het gaat hier ook om ***de roep, de roeping*** die van God uitgaat naar de mensen*; de roep* om het werk te doen in Gods wijngaard , in Gods Schepping, waarvoor wij zorg dragen. Wat betreft de Heer van de wijngaard mag iedereen werken in die wijngaard. Ieder wordt *daartoe geroepen*. Maar lang niet iedereen werkt even hard, even lang en met evenveel kennis van zaken, anders stond iedereen wel vooraan. Maar die te elfder ure worden *gevraag*d, zijn ook nog welkom. Die kunnen nu juist het verschil maken of het werk afkomt. Want niet omdat we dat verdienen, maar omdat God ons daartoe *roept,* mogen we ons echt *geroepen* weten.

Lukas Cranach, schilder en apotheker in (Lutherstadt) Wittenberg was een vriend van Martin Luther en Catharina von Bora. Hij heeft veel portretten geëtst en geschilderd van de mensen uit die eerste Reformatietijd in Wittenberg. Hij heeft in zijn tijd ook veel van de Bijbelse afbeeldingen geschilderd, die de Reformatie wilde uitbeelden van de Bijbelse boodschap. Zo werd een nieuw Altaarstuk geschilderd voor de Stadtkirche in Wittenberg met als verbeelding deze gelijkenis van de arbeiders in de wijngaard. Links zien we de wijngaard, die wordt bewerkt door de Paus, de kardinalen en monniken en prelaten. Ze schoffelen maar wat raak, laten het onkruid woekeren en harken de paden niet aan. Ze laten de waterput verstoppen. Ze trappen de kantjes eraf en laten de wijngaard verkommeren. Rechts van het pad, dat midden door de wijngaard loopt, werken de Reformatoren met schoffel en hark. De paden zien er keurig uit, het gewas staat er goed bij. We zien Luther en Philippus Melanchthon, zijn vriend, Bugenhagen en Cranach zelf. Zij werken hard in de wijngaard van de Heer.

Wij hoeven ons niet te *beroepen* op hoe **goed w**ij zijn, maar op **Gods goedheid** en genade, die Hij ons gratis en voor niets geeft. Hij is de barmhartige. Het gaat niet om onze goede werken, maar om Gods goedheid, die ons in staat stelt het goede te doen. Dat God goed en barmhartig is, lankmoedig , - dat is geduldig- , en vol van genade, en zich om kan keren en op Zijn besluit terug kan komen, heeft ook Jona geconstateerd. Maar hij is daardoor teleurgesteld. Ook de laatsten die te elfder ure nog komen, krijgen hetzelfde loon als de eersten– een dagloon om te kunnen leven. De eersten zijn daardoor teleurgesteld.

"Mag Ik niet met het mijne doen, wat Ik wil? Of is uw oog boos, omdat Ik goed ben?"

Er zijn duizenden mensen die geen droog brood hebben, die ziek zijn en geen toekomst hebben en wij zitten te zeuren te nuilen, omdat we geen biertje kunnen drinken na 10 uur in de kroeg. In Belarus, in Noord-Korea, maar ook in Amerika knokken mensen om vrijheid en mensenrechten. En wij gedenken aan de Overkant, dat jonge jongens 75 jaar geleden hun leven hebben gegeven voor onze vrijheid. We kijken vaak alleen maar naar die dingen, die we niét kunnen, maar het is geweldig , als we ontdekken, wat we allemaal wél kunnen!

God schenkt ons allemaal hetzelfde loon: één denarie – een dagloon om te leven. Hij schenkt ons het leven zelf. Leven voor Jona , de duif, de onheilsboodschapper; leven voor mens en dier en plant in Nineve, leven voor de werkers in de wijngaard. Ook voor ons – NU. Want de eersten zullen de laatsten zijn en de laatsten de eersten . God is goed voor ons, dus wees ook goed voor elkaar. Amen

VOORBEDEN

Om vrede bidden wij: dat wij niet vergeten wat vrede is, - dat het méér is dan afwezigheid van oorlog, - dat het samenleven betekent met respect en liefde voor iedere medemens, hoe ook geaard en behept met van alles wat ons tegenstaat.

Help ons de muren af te breken. Zo bidden wij……Heer, ontferm U~

Om vrede bidden wij: dat wij niet vergeten wie wij zijn, - dat wij kinderen van God zijn, - engelen van het licht, boodschappers van een wereld, die zich bekommert om wie arm, ziek, eenzaam en verloren zijn. Gevlucht. Verstopt, verborgen, verdrukt, gemarteld en gestorven.

Help ons die muren af te breken. Zo bidden wij…….Heer, ontferm U.

Om vrede bidden wij: dat wij onze overledenen niet vergeten en allen die hun leven hebben gegeven voor onze vrijheid. Zoals wij nu vandaag gedenken bij de "Oversteek" van de rivier de Waal. Voor al diegenen die de littekens dragen van oorlog en geweld.

Help ons de muren van het zwijgen af te breken. Zo bidden wij…….Heer, ontferm U.

Om vrede bidden wij: in ons hart en in de harten van mensen, die geen rust kunnen vinden, - die lijden in deze Coronatijd – die de greep op hun leven verliezen. Wij bidden U: houd ons vast en verlaat ons niet!

Maak ons nu stil……Heer, ontferm U .

Voor Uw volk Israël – dat de Grote Verzoendag ook werkelijk vrede en verzoening brengt!

Breek de muren af, HEER, God, red en behoud ons, want alleen U komt toe, lof en prijs en aanbidding van eeuwigheid tot eeuwigheid.

Amen

Wij bidden het gebed, dat de Heer ons heeft geleerd:

Onze Vader…….. Amen.

Wij wensen elkaar de vrede van Christus toe! In de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest Amen

Deze dienst werd geleid door Drs. Perla Akerboom-Roelofs, Luthers predikante te Nijmegen (perlaakerboom@hotmail.com)

Inspiratie: Th.J.M.Naastepad; Jona, verklaring van een Bijbelgedeelte. Kok , Kampen, 1975.

Vanaf blz. 57. Tafelgebed Ps. 145 : 15,16. Stichting Lutherse Werkgroep voor kerkmuziek.

Retabel van Lukas Cranach: Stadtkirche oder Marienkirche zu Lutherstadt Wittenberg.